

"בפרי הארץ"

"עביעי של פסח"

"וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בַיַּבֶּשֶׁת בְּתוֹךְ הַיָּם וְהַמַּיִם לָהֶם זֶמֶה מִיַּמֵּינָם וּמִשְׁמָאלָם"

אור החיים: ובני ישראל הלכו וגו'. טעם הודעת דבר זה פעם ב'. אולי כי יכוין לומר שידעו המצריים את הדבר הזה כי ישראל עברו ביבשה והמים היו להם חומה וגו' והם ירדו תחתיות ארץ ובזה ידעו ה' כמאמרו יתברך (פסוק י"ח) וידעו מצרים וגו' וזולת זה לא ירגישו בדבר. וצא ולמד (אבן עזרא פ' כ"ז) ממה שטעו מהמשוגעים ואמרו כי משה היה יודע שעות שבו יתמעט הים וכו' והעביר ישראל באותו עת והמצרים לא ידעו ונטבעו, ומופת זה יסיר שגעון דעת זו כי הלכו ביבשה והמים חומה ב' סימנים אלו יעקרו הכחשת הנס, והראם ה' לנטבעים.

כלי יקר: ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה. כאן הקדים תוך הים ליבשה ובסמוך אמר בהיפך זה ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים, גם כל הפסוק ההוא מיותר, וכאן נאמר והמים להם חומה מלא בוי"ו, ובסמוך נאמר חמה חסר בלא וי"ו, ובילקוט (רמז רלח) מסיק שהוא לשון אף וחימה לפי שהיו ישראל נתונים בדין אם להנצל או אם להטבע עם המצרים, ועל פי דרך זה נוכל לומר שהיו בישראל כיתות כיתות על הים, מקצתם צדיקים מקצתם קטני אמנה כנח שנאמר בו (בראשית ו' ז) מפני מי המבול, שלא נכנסו בתיבה עד שדחקהו מי המבול, והנה הטובים מישראל באו תיכף אל הים באמצעותו אף על פי שלא ראו היבשה עדיין מכל מקום האמינו בה' ובאו אל תוך הים ואחר כך ראו היבשה ולהם היו המים לחומה להגין בעדם, אבל הפחותים בנים לא אמון בם הלכו תחילה ביבשה כי לא האמינו באלהים על כן לא נכנסו אל תוך הים עד שראו תחילה היבשה ולהם היו המים חימה עזה כי היו נתונים בדין אם להנצל או להטבע. ומטעם זה נאמר למעלה ויבואו להורות שמיד בבואם נכנסו אל הים קודם שראו היבשה, ולמטה נאמר הלכו כי אף על פי שראו היבשה מכל מקום לא האמינו עד שהלכו תחילה ביבשה ואחר כך נכנסו גם אל תוך הים.

יש אומרים: שבבואם לים, היינו בכניסתם היו צדיקים גמורים לכך נאמר אצלם חומה מלא, אמנם כאשר הלכו על שפתו השני ממרים היו עם ה' שנאמר (תהלים קו ז) וימרו על ים בים סוף, כי אמרו כשם שאנחנו עולים מצד זה כך יעלו המצרים מצד אחר, על כן היו להם המים לחימה וקצף כאמור.

שפתי צדיקים: ועוד יש לדקדק למה כופל הכתוב ומשלש מה שהלכו ישראל בתוך הים ביבשה שלשה פעמים. א' בהציווי נאמר ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה (יד, כב). ואחר כך קודם השירה נאמר פעם שנית ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים (שם, כט). ועוד בסוף השירה נאמר פעם שלישית ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים (טו, יט).

ונראה ליישב: על פי מה שכתבו התוספות במסכת (סוטה) [ערכין (טו א)] שבקיעת הים היה כמין קשת כזה כ לפי שחזרו ויצאו באותו צד שבאו. היינו כי בתחלה נבקע הים לפני ישראל ברוחב ונכנסו כולם אל תוך הים ביבשה ערך ב' או ג' מילין כפי אורך המחנה שלהם שהיה [שש מאות] אלף רגלי הגברים לבד מטף ואחר שנכנסו אחרון שבהם נאמר וירדפו מצרים ויבואו אחריהם ובודאי מחנה מצרים היה גם כן ערך מיל או יותר ואחר שבאו כל המצרים לים נאמר תיכף, ויאמר ד' אל משה נטה ירך על הים וישבו המים על מצרים, נשמע מזה שהציף מי ים סוף עליהם וישראל היו עדיין בתוך הים ביבשה וכיצד יצאו לאחור לאותו צד שנכנסו, אלא ודאי שהלכו אחר כך באלכסון היינו שהפכו פניהם והלכו לאורך הים ואחר כך חזרו והלכו לרוחב אל השפה של הים וזה הוא כמין קשת לכך דייק הכתוב לאיתנו אחר שיצאו, כמו שכתוב וישב הים לפנות בוקר לאיתנו כי בהכרח צריכין אנו לומר שכך היה התנאי במעשה בראשית שיבקע הים כתבנית הזה כדי שיהא מקום לישראל לצאת ותנאי זה לא נשלם עד שיצאו מן הים בבוקר.

ולפי זה: שפיר נזכר הליכתם בתוך הים שלשה פעמים כי בתחלה כתיב ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה זה הוא ביאה ראשונה שבאו כולם כשנבקע הים ברוחב. ואחר כך כשכיסה הים על מצרים ובני ישראל הפכו פניהם והלכו לאורך הים על זה נאמר פעם שנית ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים, וכאן לא נזכר ביאה רק הליכה לפי שהלכו לאורך והביאה לרוחב כבר היה קודם שכיסה הים על מצרים, ואחר כך כשחזרו פניהם לרוחב אל צד השפה לצאת מן הים נאמר פעם שלישית כי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים להורות על הליכה שלישית באיזה צד יצאו מן הים. ולכך כתיב וישב ד' עליהם וכו' ובני ישראל הלכו וכו', ר"ל אותן המים עצמן ששבו על המצרים נבקעו אחר כך והלכו בו בני ישראל ביבשה.

פנים יפות: והמים להם חמה מימינם ומשמאלם. לפי פשוטו מפני שצריך להבין משאחז"ל [ש"ר כא, ו] שהיה תנאי מעשה בראשית על הים ולא על הירדן, וכן אחז"ל [תנחומא ויצא ג] גבי יעקב [בראשית לב, יא] כי במקלי עברתי את הירדן הזה שנתן מקלו בירדן ונבקע, וכן גבי אליהו דכתיב [מ"ב ב, ח] ויכה את המים וגו', אך הענין הוא שבקיעת הירדן היתה שעמדו כמו נד וממילא ירדו המים שבצד השני ונעשה חרבה, אבל בקיעת הים היתה כמין כף כפופה שחזרו לאותה צד עצמה שהיו בתחלה, ולזה הענין הנפלא שהיה צריך לעשות הבקיעה מימין ומשמאל, וכל זה היה כדי שיבואו המצרים מאחריהם ולא יוכלו לילך בצד ישראל, מפני שהיה הבקיעה כפי מחנה ישראל עד ששבו לאותו צד עצמו, וזה היה צריך תנאי במעשה בראשית, והיינו דכתיב מימינם ומשמאלם שהיה הבקיעה מצד ימינם ומצד שמאלם, היינו דכתיב [תהלים קיד, ג] הים ראה וינס הירדן יסוב לאחור שהירדן עמד במקומו וממילא ירדו המים לאחור משא"כ בים כנ"ל.

סגסג
"מפרי הארץ"

הלכה

אורז זויים

א' מצא חמץ בחג מה יעשה?

תשובה: אם עשה מכירת חמץ יכול להניחו רק יעשה מחיצה, ואם לא עשה מכירת חמץ ישרוף או יפורר וישליך לבית הכסא {עיין סימן תמא' ותמו'}

ב' שכר צימר בחול המועד האם צריך לבדוק שם חמץ?

תשובה: אם לא עשו שם בדיקת חמץ חייב לבדוק. {עיין סימן תלה'}

חושן משפט

א' האם מותר לקחת דברים מארון שנימכר לגוי?

תשובה: בקביעות לו חד פעמי אפשר {עיין סימן תמח'}

ב' האם כשמפקירים צריך לפני ג' זכרים או סגי בנשים?

תשובה: צריך ג' גברים. {עיין סימן רעג'}

אבן העזר

א' האם מותר לכתוב שטר תנאים בחול המועד?

תשובה: אם לא הספיק לפני אפשר. {עיין סימן תקמט'}

ב' האם מותר לכתוב צק' פיקדון בחול המועד?

תשובה: לצורך המועד מותר {עיין סימן תקמג'}

יורה דעה

א' בישל קטניות בסיר האם אפשר להמשיך לבשל בסיר אוכל כשר לפסח?

תשובה: יגעיל ואם השתמש בלי הגעלה לא נאסר (אפילו בן יומו). {עיין סימן תנג'}

ב' האם מותר לאבל לשמוע שירים בחול המועד?

תשובה: אסור. {עיין סימן שצא'}

"אזורי מות"

"כַּמְעֵשֶׂה אֶרֶץ־מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁבְּתֶם־בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וְכַמְעֵשֶׂה אֶרֶץ־כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנֹכִי מוֹבִיא אֶתְכֶם שְׁמִיהָ לֹא תַעֲשׂוּ וּבְחֻקֹּתֵיהֶם לֹא תִלְכּוּ"

אמרי אמת: שלכך קבעו ללמוד מסכת אבות אחר חג הפסח לפי שבניסן נולדו אבות (ר"ה יא א), אבות מלשון רצון, לשון אבה, ובעת הזאת מתחדש הרצון של ישראל, איתא (תנדבא"ר פכ"ה) חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי וכו', בגופים יש קצת נגיעה מחמת שאנו באים מהם וצריכים להשתדל שגם הפנימיות תגיע למעשה האבות, ובימים אלו מתעורר רצון זהו דכתיב (ויקרא כג יא) והניף וגו' לרצונכם ממחרת השבת, וזה שאיתא במדרש (ויק"ר כח ג) שבע שבתות תמימות תהיינה אימתי הן תמימות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, ולכך נקראו ימים אלו שבתות שהם כמו שבת שמתפללים בה והנחילנו וכו' באהבה וברצון, באברהם אבינו כתיב (בראשית יז ה) כי אב המון גוים נתתך היינו שהוא הופקד להיות עומד נגד כל הרצונות לדברים זרים, לאברהם אבינו היה רצון אש, כתיב (נחמיה ט ח) וכרות עמו הברית לתת את ארץ הכנעני וגו', השבעה עממין הם כנגד שבע מדות ואע"ה בירר כל השבע מדות שהוא היה אב המון גוים, באברהם אבינו כתיב (בראשית יז ט) ואתה את בריתי תשמור ואיתא (ויק"ר כח ו) ואיזה זה מצות העומר כי העומר הוא ג"כ לתקן הז' מדות, וזהו דכתיב (ויקרא יח ג) כמעשה ארץ מצרים וגו' לא תעשו וכמעשה ארץ כנען וגו' לא תעשו ובחוקותיהם לא תלכו, שבכל שנה ושנה כשיוצאין ממצרים צריכים להיות מוכן לתורה, לתקן את כל הז' מדות, להתקשר בפנימיות, ובחוקותיהם לא תלכו היינו שכל צורת איש ישראל צריכה להיות משונה מהם וגם צורת הגוף צריכה להיות משונה.

"מפרי הארץ" סימן – תפ"ט

בעניין: ספירת העומר

א: האם נשים ועבדים חייבים מין הדין בספירת העומר ומדוע והאם צריך ממנהגא?

תשובה: פטורים כי היא מצוות עשה שהזמן גרמא ומצד המנהג למג"א חייבות והמשנ"ב כתב שכמדומה שבמתינו לא נהגו כן ובספר שולחן שלמה כתב דמכל מקום לא יברכו.

ב: האם אפשר לצאת ידי חובה בשמיעה מחברו בברכה ובספירה?

תשובה: בברכה אפשר אבל בספירה מחלוקת ולכתחילה לא.

ג: מתי זמן הספירה לכתחילה ומדוע ומה הדין ספירה מפלג המנחה ומה הדין ספר בין השמשות ומה הדין לא ספר מיד משחשכה?

תשובה: לכתחילה מצאת הכוכבים כאין נכון להכניס עצמו לספק לכתחילה ומפלג המנחה מעיקר הדין לא יצא ואם ספר בין השמשות יחזור ויפטור בלי ברכה ואם לא ספר מיד משחשכה סופר כל הלילה.

ד: ספר ימים בלא שבועות או שבועות בלא ימים מה דינו?

תשובה: אם ספר ימים בלא שבועות מחלוקת אם יצא בדיעבד ולכן חוזר וסופר בלי ברכה ובשאר ימים מונה בברכה. ובשבועות בלא ימים לא יצא, אבל לאחר השלמת השבועות יספור בלי ברכה.

ה: שאל אותו חברו כמה היום וענה לו היום ארבעה או ענה לו היום עשרים וארבעה האם יחזור ויספור בברכה?

תשובה: היום ארבעה חוזר בלי ברכה היום עשרים וארבעה עם ברכה.

ו: מי שלא יודע כמה היום האם יכול לכתחילה לברך על דעת שישמע מחברו ויספור, או שאומר מילה במילה עם חברו?

תשובה: על דעת שישמע מחברו לא ומילה במילה לח"י אדם כן ובט"ז משמע שלא.

ז: ביום ד' לעומר בירך על דעת יום ה' ובסוף הברכה נזכר וספר כדין?

תשובה: יצא.

ח: בהנ"ל ספר שלא כדין ונזכר מיד האם יכול לתקן ובאיזה נוסח?

תשובה: יכול לתקן ולא צריך לומר היום אלא די שאומר חמישי בעומר.

ט: בהנ"ל בירך על דעת יום ד' כדינו וטעה וספר יום ה' ולא תיקן תוך כדי דיבור מה דינו?

תשובה: לא יצא.

י: ספר שבועות בלא ימים האם יספור בברכה בשאר ימים?

תשובה: אחר השלמת השבועות בברכה ואפילו בהשלמת השבועות אפשר שיכול לברך וצ"ע למעשה.

רח' הר' קוק 1 ב"ב 0533107467

mprihaaretz@gmail.com

"מפרי הארץ"

"מבית הוועד"

מהגאון הרב צבי הירש ראם שליט"א

"בעניין וזצי הלל"

בגמרא: בערכין דף י' שמונה עשר יום שהיחיד גומר בהם את ההלל ומנו שם שמונת ימי החג ליל ראשון של פסח אבל חוה"מ של פסח לא נכלל בזה ובפשטות אין בכלל דין לומר הלל אבל בגמ' תענית ובגמ' ברכות משמע שאפילו הכי אומרים חצי הלל בדילוג, אלא שמשמע שאין זה חיוב על כולם אלא תלוי במנהג איפה שנהגו אומרים. אולי ביחיד אין בכלל מנהג ורק אם התחיל גומר. ובתוס' דנו שמבואר בגמ' בסוכה של חיבוט ערבה כיון שהוא מנהג אין מברכים א"כ גם על חצי הלל לא מברכים וכן פסק הרמב"ם אבל בתוס' הסיקו שעל מנהג של אמירה מברכים.

ובראב"ד: בהלכות ברכות כתב שעל ר"ח מברכים כדי לפרסם שהוא ר"ח ומשמע שבעיקרון מודה לרמב"ם שלא מברכים על מנהג אבל בר"ח בגלל העניין שיתפרסם שר"ח הוקבע בזמן עצם המנהג הוא לומר בברכה, ובהמשך רצה לומר שגם בחוה"מ פסח מנהג שלכן שמברכים כיון שיש בו הלל והודאה תקנהו להיכרא לקדושתו, ומשמע שבכל מקום שיש מעלה בברכה שיוסיף בעניין עשיית המנהג מברכים.

ובר"ן: בשבת ובמ"מ הביא דעת הרמב"ן שיש חילוק בין הלל של ר"ח לחו"מ שבחוה"מ זהו תקנה דרבנן לקרא חצי הלל ולכן מברכים עליו אבל בר"ח הוי רק מנהג ולא מברכם עליו. ולא נתבאר ברמב"ן מאיזה דין זה תקנה לקרא חצי הלל. ובס' המצוות בשורש הראשון דן הרמב"ן אם הלל הוי לדאורייתא ועל הצד שזה דאורייתא כתב שהטעם מצד שמחה ששיר הוי שמחה ועיקר שירה בפה אלא שלמסקנה נשאר שהלל אף במקום הלל שלם הוי דרבנן. ואולי בכל אופן הוי מדרבנן מדין שמחה, ולפני כן כתב שנצטוו בסיני שיאמרו ישראל במועדים שירה לאל שהוציאם ממצרים וקרא להם את הים והבדלם לעבודתו.

והנפקא מינא: בין הטעמים שלפי זה בחצי הלל בצאת ישראל ממצרים יעבד כי זה עיקר מה שצריך לשיר על יציאת מצרים. על יציאת מצרים ואף שנהגו מדבריו שמדאורייתא אין דין איזה פרק לומר רק מדרבנן אבל נצטרך לכלול בכלל ההלל וצ"מ.

ועוד אפשר לומר: פשט ברמב"ן לפי מה שכתב בחיבורו לתורה בפרשת אמור שהפירוש מקרא קדש, להתאסף בביהכנ"ס ולהתפלל בפרהסיא ולקרא את ההלל משמע שהלל זה מדין מקרא קדש, משמע שהכל דוקא בפרהסיא ואם לרמב"ן יש עניין מיוחד בחול המועד פסח להתפלל במניין בבית הכנסת מצד מקראי קודש של הרמב"ן ולומר הלל דוקא בציבור.

דין הרמב"ן: לעניין תפילה הובא בית יוסף {סימן תפז}. ובפרי מגדים סימן תצ' דן שלרמב"ן צריך עשרה בשביל פרהסיא מדאורייתא, ולפי זה יצתרכו בבירור שיהיה גדול ולא יספיק חזקה דרבה שיש לו סימנים, וכן אולי בהילכות צירוף למניין שיש מקומות מסופקים אם נחשב צירוף ומקלים במניין רגיל כי הכל דרבנן, אבל בתפילה ובהלל ביום טוב יחמירו עוד כתב פרי מגדים בסימן קו' אשל אברהם יש אומרים דתפילה בשבתות ובימים טובים דאורייתא ומשמע שבכל שבת צריך לחוש שהוי דאורייתא.